

10. Постанова правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.
11. Шемет Т.С. Теорія і практика валютного курсу : [навч. посіб.] / Т.С. Шемет ; за ред. О.І. Рогача. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.
12. Постанова правління Національного банку України від 03.08.2012 р. № 327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1434-12>.

УДК 631.162.002.6:338.515(477.85)

Гайбура Ю.А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів і кредиту

Подільського державного аграрно-технічного університету

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У статті вивчено сутність управління прибутковістю підприємства. Розглянуто класифікацію визначень поняття «прибуток господарства». Досліджено особливості формування прибутку. З'ясовано сутність та розрахунок рентабельності підприємства. Проведено прогноз і виявлено резерви підвищення ефективності управління прибутковістю підприємства.

Ключові слова: витрати, доходи, прибуток, рентабельність, управління, фінансовий результат, прибуток.

Гайбура Ю.А. УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ И ПУТИ ЕЕ ПОВЫШЕНИЯ

В статье изучена сущность управления прибылью предприятия. Рассмотрена классификация определений понятия «прибыль хозяйства». Исследованы особенности формирования прибыли. Выявлены сущность и расчет рентабельности предприятия. Проведен прогноз и выявлены резервы повышения эффективности управления прибылью предприятия.

Ключевые слова: затраты, доходы, прибыль, рентабельность, управление, финансовый результат, прибыль.

Haybura Y.A. MANAGE PROFITABILITY OF ENTERPRISES AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Studied the nature of the management of financial results of the company. We consider the classification definitions of earnings management. The research features Jenny income formation. The essence and the calculation of the profitability of the company. A weather and discovered reserves of improving the management of financial results of an enterprise.

Keywords: costs, revenues, earnings, profitability, management of the financial result, profit.

Постановка проблеми. В умовах ринкових трансформацій функціонування підприємств усе більше ускладнюється під впливом динамічних змін різних факторів навколишнього середовища. Першочерговим завданням розвитку економіки України є забезпечення стабільних темпів економічного зростання. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Прибуток підприємства забезпечує зростання обсягів власних фінансових ресурсів, необхідних для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Їх нестача спричиняє ризик виникнення боргів, що у підсумку може призвести до банкрутства підприємства. У цьому контексті формування механізму управління прибутком підприємств і його адаптація до ринкових умов має важливе теоретичне й практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі питання оцінки й управління прибутком підприємства постійно знаходиться в центрі уваги науковців і практиків. Питання управління формуванням і розподілом прибутку підприємства та удосконалення механізму управління ним в різних аспектах досліджували М.Д. Білик, І.О. Бланк, І.С. Благу, О.А. Зінченко, В.М. Мішин, А.М. Поддєрьогін, О.В. Хістева та ін.

Мета статті полягає у дослідженні низки питань щодо управління прибутком підприємства, а саме економічної природи прибутку; його ролі та значення в діяльності підприємства; правомірності та доцільності розгляду прибутку як об'єкта управління; інструментарію управління прибутком.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надзвичайна важливість прибутку для розвитку підприємства вимагає формування дієвого механізму управління ним. Управління прибутковістю представляє собою систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства.

Механізм управління формуванням операційного прибутку базується на врахуванні тісного взаємозв'язку цього показника з обсягом реалізації продукції, доходами та витратами. Цей взаємозв'язок в фінансовому менеджменті має назву «Взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації та прибутку» (Cost – Volume – Profit – relationships, CVP) і дозволяє визначити вплив факторів на формування прибутку та забезпечити ефективне управління цими процесами.

Для вивчення взаємозалежності між витратами, обсягом та прибутком упродовж короткого періоду потрібно перш за все знайти критичну точку, тобто ту, в якій сумарний обсяг виручки від реалізації дорівнює сумарним витратам. Метою аналізу в критичній точці є знаходження рівня діяльності (обсягу продаж), коли виручка від реалізації дорівнюватиме сумі всіх змінних і постійних витрат, тобто точки, де прибуток сільськогосподарської одиниці дорівнюватиме нулю.

З точки зору організації сільськогосподарського виробництва та забезпечення прибутковості аграрних підприємств сьогодні головним та першочерговим правилом для ефективної діяльності господарств повинно стати гарантування одержання сільськогосподарськими підприємствами прибутку від всієї діяльності. В контексті цієї вимоги мусить будова-

тися сучасний механізм діяльності сільськогосподарських підприємств, який певною мірою є частиною управління прибутком.

На макrorівні механізм забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств включає ринкові механізми саморегуляції та систему державного регулювання діяльності підприємств АПК, завданнями якої є захист виробників та споживачів, від негативних ринкових впливів, коливань тощо.

Враховуючи вплив організаційної структури сільськогосподарського підприємства на ефективність управління прибутком, необхідно звернути увагу на те, що для забезпечення ефективного менеджменту необхідно активізувати роботу структурних підрозділів підприємства в розрізі управління витратами та доходами.

Усі виробничі рішення підприємницьких структур орієнтуються на забезпечення максимального можливого прибутку і такого ж високого рівня рентабельності. Прагнення одержати прибуток змушує підприємства постійно розробляти нову продукцію, яку можна успішно реалізувати на ринку, удосконалювати вже освоєну продукцію і методи виробництва з тим, щоб домогтися більшої різниці між доходами і витратами за рахунок зниження витрат виробництва.

Головною метою створення та подальшої діяльності будь-якого господарюючого суб'єкту, незалежно від виду його діяльності чи форми власності, є отримання кінцевого фінансового результату, тобто

прибутку. Отже, фінансовий результат – це прибуток або збиток, який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності. Таким чином, фінансовий результат є одним з найважливіших економічних показників, що узагальнює усі результати господарської діяльності та надає комплексну оцінку ефективності цієї діяльності [4, с. 115].

Фінансовий результат може характеризуватися такими показниками, як дохід, виручка, прибуток (збиток), рентабельність.

Практичне значення показника доходу полягає в тому, що він характеризує загальну суму коштів, яка поступає підприємству за певний період і, за вираження податків, може бути використовувана на споживання та інвестування. Дохід іноді є об'єктом оподаткування.

Дохід – найважливіший економічний показник роботи підприємств, що відображає їхні фінансові надходження від усіх видів діяльності, кінцевим результатом якої виступає виробнича і реалізована продукція (зроблені послуги, виконані роботи), оплачені замовником. Дохід – це гроші, які продавець сподівається одержати за продану одиницю виготовленої продукції [5, с. 62].

Рентабельність – один із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва.

У світовій практиці широко застосовується узагальнюючий показник міри ефективності викорис-

Таблиця 1

Основні показники фінансового стану підприємства

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	Відхилення 2013 р. від 2010 р.	
					±	%
Валова продукція в порівнянних цінах – всього, тис. грн.	2378,0	3325,8	3282,0	4814,5	2436,5	у 2р.
в т. ч. з розрахунку на:						
100 га с.-г. угідь	158,7	222,0	200,6	294,3	135,6	185,4
одного працівника	158,5	138,6	121,6	229,3	70,8	144,7
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4309	8935	13981	17615	13306	у 4,1р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	4309	3941	7309,5	10303	5994	у 2,4р.
Середньорічні залишки обігових коштів, тис. грн.	1760,5	3915	9252,5	13932	12171,5	у 8р.
Середньорічна вартість активів, млн. грн.	1464,5	7984	16641	24280	22815,5	у 16,5р.
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	1167	4702	9810	15798	14631	у 13,5р.
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	2567	4720	7943	11444	8877	у 4,5р.
В т. ч. матеріальні витрати, тис. грн.	1786	3549	5733	7270	5484	у 4,1р.
Частка матеріальних витрат у собівартості, %	69,6	75,2	72,2	63,5	- 6,1	-
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	1742	4215	6038	6171	4429	у 3,5р.
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	2072	4307	6257	7031	4959	у 3,4р.
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	2031	4284	6222	6924	4893	у 3,4р.
Рентабельність продукції, %	40,4	47,2	43,2	35,0	- 5,4	-
Рентабельність власного капіталу, %	174,0	91,1	63,4	43,8	-130,2	-
Рентабельність активів, %	138,6	53,6	37,4	28,5	-110,1	-
Коефіцієнт прибутковості (рентабельності) оборотного капіталу	2,45	2,28	1,54	1,26	-1,19	-
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3,69	1,90	1,43	1,12	-2,57	-
Тривалість обороту власного капіталу, днів	97,6	189,5	251,7	321,4	223,8	у 3,3р.
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	1,04	1,27	1,40	1,94	0,9	-
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,50	0,62	0,63	1,05	0,55	-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,006	0,014	0,001	0,052	0,046	-
Коефіцієнт платоспроможності	0,50	0,62	0,57	0,71	0,21	-

тання капіталу – прибутковість (дохідність, рентабельність).

Коефіцієнт прибутковості (рентабельності) визначається відношенням прибутку до капіталу, що інвестується.

Показник рентабельності (прибутковості) показує, скільки гривень прибутку одержує підприємство від 1 грн. вкладеного в його діяльність капіталу (активів, пасивів) при понесених витратах у розрахунку на 1 грн.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, усіх форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або принаймні стабілізувати її на певному рівні. Тому основний принцип діяльності підприємства (фірми) складається в прагненні до максимізації прибутку. З цієї причини прибуток виступає основним показником ефективності виробництва.

У прибутку концентруються фінансові інтереси усіх суб'єктів підприємницької діяльності, він характеризує ефективність виробництва, свідчить про примноження фінансових ресурсів.

Господарючий суб'єкт самостійно визначає напрямки використання тієї частини прибутку, яка залишилася в його розпорядженні. При цьому порядок розподілення й використання прибутку на підприємствах фіксується в його статуті та визначається положенням, розробленим відповідними економічними службами підприємства і затвердженим його керівництвом.

Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття, як рентабельність. В широкому, загальному розумінні рентабельність означає прибутковість або дохідність виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) або окремих її видів; дохідність підприємств, організацій, установ в цілому як суб'єктів господарської діяльності; прибутковість різних галузей економіки [2, с. 110].

Рентабельність є результатом виробничого процесу: вона формується під впливом чинників, пов'язаних з підвищенням ефективності оборотних коштів, зниженням собівартості й підвищенням рентабельності продукції та окремих виробів.

Роботу підприємства можна вважати рентабельною, якщо суми виручки від реалізації продукції достатні не тільки для покриття витрат на виробництво і реалізацію, але й для утворення прибутку.

Показники рентабельності дозволяють оцінити, який прибуток отримує підприємство з кожної вкладеної в активи гривні і наскільки прибуткова діяльність.

У ФГ «Украгро» Кельменецького району Чернівецької області (одному з найкращих сільгоспідприємств регіону) протягом останніх років вартість валової продукції в порівняних цінах за досліджуваний період збільшилась вдвічі. Зокрема, з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь – на 85,4%. Продуктивність праці підвищилась майже на 45%. Хоча витрати на реалізацію продукції і зросли, грошова виручка від продажу сільськогосподарської продукції також збільшилась майже в чотири рази. Валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності та чистий прибуток зросли майже втричі. Що стосується показників рентабельності, то за період, що аналізується, спостерігається тенденція до зни-

ження. Але, як видно з розрахунків, у звітному році підприємство було прибутковим.

У системі управління підприємствами прогнозування займає особливе місце, оскільки надає можливість отримання науково-обґрунтованого висновку про їх можливий фінансовий стан, термін досягнення бажаного стану, альтернативні шляхи розвитку фінансово-економічної діяльності. Однак через нестабільність економічної ситуації в Україні прогнозування діяльності підприємства та його фінансових результатів з погляду їх майбутніх змін стає не просто додатковим інструментом планування, а необхідною умовою виживання у сучасному мінливому середовищі [1, с.78]. У сучасних умовах найважливішими проблемами будь-якого підприємства є забезпечення безупинного розвитку, завоювання ринкових позицій, оволодіння конкурентними перевагами у довготерміновій перспективі. Ефективна реалізація перелічених завдань можлива за рахунок правильно вибраного стратегічного напрямку, грамотно розроблених стратегій, створення стратегічних заходів, тобто використання стратегічного управління, що потребує якісного інформаційного підґрунтя, яке, в свою чергу, забезпечується завдяки застосуванню прогнозного інструментарію.

Для прогнозування основних показників фінансових результатів у досліджуваному господарстві використано статистичний пакет аналізу даних в Excel. В якості аргументів статистичної функції РОСТ, яка обчислює експоненційну апроксиманту даних кривих, використано числові значення чистого доходу від реалізації продукції, валового прибутку, прибутку від операційної діяльності і чистого прибутку за 2010–2013 рр.

Рис. 1. Фактичні і прогнозовані рівні чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

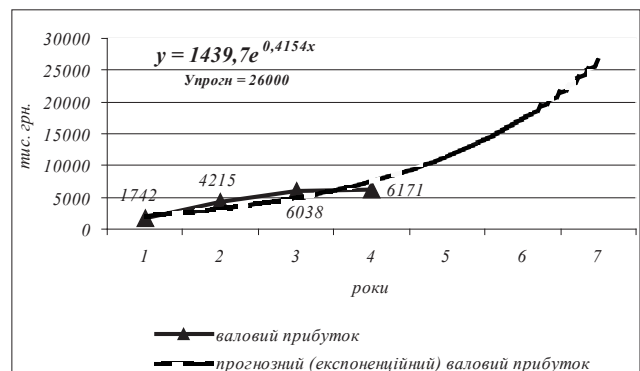

Рис. 2. Фактичні і прогнозовані рівні валового прибутку

Таблиця 2

Порівняльна характеристика фактичних і прогнозних показників фінансового результату

Показники	Фактичні (2013 р.)	Прогнозні (2017 р.)	Відхилення прогнозних від фактичних	
			±	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	17615	80000	62385	у 4,5 р.
Валовий прибуток, тис. грн.	6174	26000	19826	у 4,2 р.
Чистий прибуток, тис. грн.	6924	27000	20076	у 3,9 р.

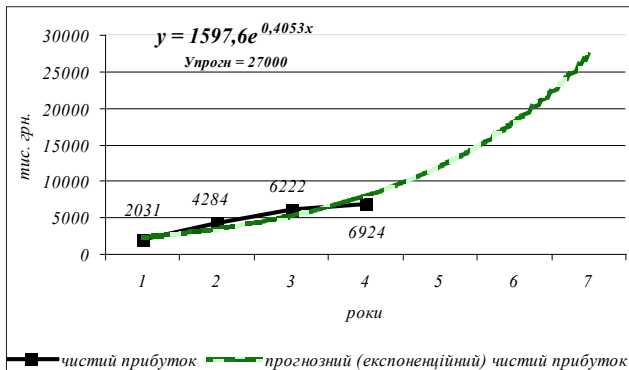

Рис. 3. Фактичні і прогнозні рівні чистого прибутку

З розрахунків, проведених з допомогою статистичного пакету аналізу даних в Excel і таблиці 2, бачимо, що протягом наступних чотирьох років ФГ «Укראгро» буде прогресувати у своєму фінансово-господарському розвитку. Однак у ринковій економіці постійно діє так звана «невидима рука», наслідки втручання якої у діяльність підприємств можуть бути не завжди позитивними. Тому досліджуваному господарству слід розробляти заходи і вишукувати резерви підвищення ефективності свого аграрного виробництва.

Висновки. Для досягнення стійкої конкурентоспроможності, вирішення питання модернізації виробництва та забезпечення необхідного розміру прибутку потрібно запроваджувати ефективну систему управління фінансовими результатами підприємства. Значна роль позитивного фінансового результату та його максимізація в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, у тому числі й держави, визначає необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Блонська В.І. Показники і критерії оцінки якості прибутку підприємства / В.І. Блонська, О.Р. Дмитрах // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 120–125.
2. Зінченко О.А. Управління якістю фінансового результату підприємства / О.А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 1(103). – С. 109–114.
3. Ігнатюк І.О. До питання формування та розподілу прибутку як передумови ефективного функціонування підприємства / І.О. Ігнатюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/NVUU/Ekon/2009_28_3/statti/2_7.htm.
4. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : [навч. посіб.] / М.Я. Коробов. – К. : Знання, 2010. – 278 с.
5. Ширягіна О.Е. Методика аналізу фінансових результатів підприємства / О.Е. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 5. – С. 60–64.

УДК 330.131.7:336.71

Деркач Ю.Б.

викладач кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ В БАНКАХ УКРАЇНИ

У статті визначено сутність банківського валютного ризику та його видів. Проаналізовано банківські операції, яким притаманні валютні ризики. Розроблено рекомендації щодо створення ефективної системи управління валютним ризиком банківської установи, а також запропоновано підходи до формування стратегій управління валютними ризиками.

Ключові слова: валютний ризик, банківські операції, валютний курс, регулювання, стратегія, система управління валютним ризиком.

Деркач Ю.Б. УПРАВЛЕНИЕ ВАЛЮТНЫМИ РИСКАМИ В БАНКАХ УКРАИНЫ

В статье определена сущность банковского валютного риска и его видов. Проанализированы банковские операции, подверженные валютным рискам. Разработаны рекомендации по созданию эффективной системы управления валютным риском, а также предложены подходы к созданию стратегий управления валютными рисками.

Ключевые слова: валютный риск, банковские операции, валютный курс, регулирование, стратегия, система управления валютным риском.

Derkach Y.B. CURRENCY RISK MANAGEMENT IN BANKS IN UKRAINE

The article is devoted to the bank to currency risk and its types. Analyzed the bank's, operations with currency. The recommendations for the establishment of an effective system of currency risk management and currency risk management strategy.

Keywords: currency risk, banking, exchange rates, regulation, strategy, management system of currency risk.